

ГУМАНІТАРНЕ РОЗМІНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Сучасні збройні конфлікти залишають після себе величезну кількість мін та вибухонебезпечних предметів. Вони становлять загрозу не лише для життя і здоров'я людей, а й для довкілля, сільського господарства та економіки [1-4]. Гуманітарне розмінування – це комплекс заходів, спрямованих на пошук, ідентифікацію, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів [5]. Серед технічних методів розмінування найбільш поширеними є робота саперів, застосування інженерної техніки, роботизованих систем, серед нетехнічних – аналіз карт, інтерв'ю з місцевими жителями, визначення потенційно небезпечних ділянок. Широко поширення набувають й новітні технології розмінування: використання дронів, сенсорів, георадарів тощо для виявлення мін. Головна мета розмінування – забезпечення безпеки цивільного населення та створення умов для мирного життя. Основним документом у цій сфері є Оттавська конвенція 1997 р. про заборону протипіхотних мін. Велику роль у координації робіт з розмінування відіграють міжнародні організації – ООН, Червоний Хрест, HALO Trust, а також стандарти IMAS (International Mine Action Standards), які визначають безпечні методи роботи. Міни та інші вибухонебезпечні предмети завдають шкоди довкіллю: забруднюють ґрунт і воду, пошкоджують лісові масиви, унеможливають розвиток сільського господарства. Тому гуманітарне розмінування повинно проводитися з урахуванням екологічної безпеки, а після очищення територій необхідні роботи з їх відновлення. Безпечні від мін та інших вибухонебезпечних предметів території повертаються у сільськогосподарський обіг, стають придатними для будівництва та відновлення інфраструктури, що дозволяє розвивати економіку та зменшувати соціальну напругу. Серед сучасних викликів та проблем у сфері гуманітарного розмінування варто виділити: 1) технологічні виклики: низька ефективність та повільність процесу (очищення територій займає роки), складність виявлення різних типів вибухонебезпечних предметів (особливо саморобних), висока вартість обладнання; 2) соціальні та гуманітарні проблеми: загроза життю цивільного населення (мінування сільськогосподарських земель, доріг та територій населених пунктів обмежує доступ до ресурсів і створює небезпеку), психологічний тиск (громади тривалий час живуть у стані небезпеки та невизначеності), масштаби ураження (великі площі потребують пріоритезації – не всі території можна швидко розмінувати); 3) організаційно-правові аспекти: координація між різними структурами (державні служби, міжнародні організації та волонтери часто діють паралельно, що ускладнює синхронізацію), недостатнє фінансування та ресурси, правові прогалини (нечіткість процедур передачі земель у користування після розмінування); 4) економічні наслідки: блокування господарської діяльності (неможливість використовувати сільськогосподарські землі та інфраструктуру гальмує відновлення економіки), висока вартість розмінування (витрати на очищення значно перевищують потенційну економічну віддачу у короткостроковій перспективі); 5) науково-інноваційні виклики: недостатня кількість власних технологій (залежність від іноземного обладнання та експертиз), потреба у нових підходах, освітня та наукова підготовка кадрів (необхідні програми підготовки інженерів фахівців із безпеки).

Отже, гуманітарне розмінування – не лише військове чи технічне завдання, а й комплексна діяльність, яка поєднує безпеку людей, відновлення територій та розвиток суспільства і має першочергове значення у відбудові держави.

Використана література:

1. Herasymchuk L., Patseva I., Valerko R., Ustylenko V. Military actions in Ukraine as ecocide and challenge to Formulas of peace. Present Environment and Sustainable Development. 2024. Vol. 18, no 2. P. 275-293. DOI: <https://doi.org/10.47743/pesd2024182015>.
2. Герасимчук Л.О., Пацева І.Г., Валерко Р.А. Напрями та тенденції гуманітарного розмінування як теми бібліометричного аналізу наукометричної бази даних наукових публікацій Web of Science. Екологічні науки. 2024. №5(56). С. 93-98. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2024.eco.5-56.13>.
3. Герасимчук Л.О., Пацева І.Г., Валерко Р.А. Гуманітарне розмінування України. Аграрні інновації. 2024. №24. С. 232-238. DOI: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.24.33>.
4. Герасимчук Л. О., Валерко Р. А., Пацева І. Г. Інноваційні технології та підходи у гуманітарному розмінуванні: аналіз наукових праць і сучасних рішень за допомогою VOSviewer. Scientific aspects of conserving and restoring natural resources under the modern development of society : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. С.53-76. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-511-2-35>.
5. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19>.